

В. М. Островський

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

**Робочий зошит для 4 класу
загальноосвітніх навчальних закладів**

До підручника Л.Г. Кондратової

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА — БОГДАН

УДК 78 (075.2)

ББК 85.31 я72

О-77

Рецензенти:

З.М. Стельмащук — кандидат педагогічних наук,
доцент Тернопільського державного педагогічного університету ім. В. Гнатюка
Є.М. Лазорко — методист, вчитель вищої категорії ЗОШ №19 I—III ст. м. Тернополя

Робочий зошит розроблено до підручника «Музичне мистецтво. 4 клас»
(автор Л.Г. Кондратова) — переможця Всеукраїнського конкурсу рукописів
підручників для учнів загальноосвітніх навчальних закладів.

Островський В.М.

О-77 Музичне мистецтво : робочий зошит для 4 кл. загальноосвітн. навч. закл.: до підруч.
Л.Г. Кондратової / В.М. Островський. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2015. — 80 с.

ISBN 978-966-10-4351-9

Мета зошита — допомогти учням засвоїти програмовий матеріал, навчити сприймати,
розуміти і любити музику, а також стимулювати творчу діяльність дітей на уроках музики.

Для учнів четвертих класів, учителів і батьків.

УДК 78 (075.2)

ББК 85.31 я72

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

Навчальне видання

ОСТРОВСЬКИЙ Володимир Михайлович

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

Робочий зошит для 4 класу загальноосвітніх навчальних закладів

Головний редактор *Богдан Будний*
Редактори *Донара Пендзей, Володимир Островський*
Художник *Олеся Томків*
Обкладинка *Володимира Басалиги*
Комп'ютерний набір та верстка *Володимира Деркача*
Технічний редактор *Оксана Чучук*

Підписано до друку 12.09.2015. Формат 70х100/16. Папір офсетний.
Гарнітура CentSchbook Win95BT. Умовн. друк. арк. 6,45. Умовн. фарбо-відб. 6,45.

Видавництво «Навчальна книга — Богдан»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 4221 від 07.12.2011 р.

Навчальна книга — Богдан, просп. С. Бандери, 34а, м. Тернопіль, 46002
Навчальна книга — Богдан, а/с 529, м. Тернопіль, 46008
тел./факс (0352)52-06-07; 52-19-66; 52-05-48
office@bohdan-books.com
www.bohdan-books.com.

ISBN 978-966-10-4351-9

© Навчальна книга — Богдан, 2015

Юний друже!

Цей посібник допоможе тобі навчитися слухати й сприймати музику, розуміти та виконувати пісні. Краще розуміти зміст музичних творів при вивченні творчої спадщини українських та зарубіжних композиторів ти зможеш, розглядаючи репродукції картин відомих художників. Сприйняття музики у поєднанні з художніми образами допоможе тобі більш глибоко усвідомити зміст музичних образів, відчути їхню віковічну красу.

Бережіть і розвивайте свій голос

У вашому віці голос дуже легко піддається різним позитивним і негативним впливам, його можна розвинути або «зірвати». Якість голосу тісно пов'язана з музичним слухом, який також може розвиватися. Для цього потрібно вчитися відрізняти хороше звучання голосу (наспівність, м'якість, ніжність, чистота інтонації) від поганого (крик, хрипкість, різкість). Особливою цінністю дитячого голосу є дзвінке, «срібне» звучання, якого можна досягнути, лише дотримуючись основних вимог до співу.

МУЗИЧНА КУЛЬТУРА НАРОДІВ СВІТУ

I розділ. Музика мого народу

II розділ. Музика єднає світ

Україна з давніх–давен славилась народними піснями та хоровим співом. Пісні, що створювались в давнину і передавались з уст в уста, від сім'ї до сім'ї, від покоління до покоління (автори яких здебільшого невідомі), — називаються **народними**. А пісні, створені композиторами і поетами, називають **авторськими**. Досить часто авторські пісні за своїм характером і змістом близькі до народних.

Слухання музики.

а) Вірші П. Чубинського, музика М. Вербицького.
«Державний гімн України».

Ще не вмерла України і слава, і воля,
Ще нам, браття українці, усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці,
Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.
Душу й тіло ми положим за нашу свободу,
І покажем, що ми, браття, козацького роду.

Двічі

Що є найбільш характерним у цьому творі?

- поетичний текст   мелодія
 ритм   темп   характер

б) Австрійський композитор Густав Малер.
Фрагмент III частини Симфонії №1 (до–мажор).

Які пісні композитор використав у цьому творі?

Знайди відповідність:

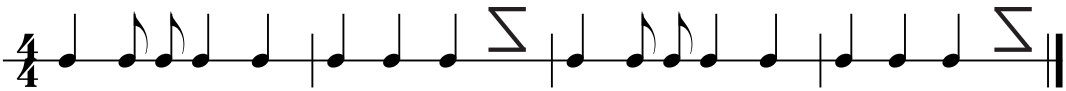
музику створює	виконавець
музику виконує	слухач
музику слухає	композитор

Професійна музика у народному дусі — це:
 музика, створена невідомими людьми
 музика, створена композитором на основі народних мелодій або схожа на народну музику

Знайди відповідність:

Нотами записують	висоту звуків назву твору тривалість звуків
------------------	---

Виконай ритмічну вправу. Якими тривалостями вона записана?

Яку фразу можна підставити під ці ноти?

- Зацвітає калина, зеленіє ліщина
 Гей, там на горі Січ іде, гей, малиновий стяг несе

Розучування пісні.

Це моя Україна

Вірші А. Камінчука, музика М. Ведмедері

Зацвітає калина,
 Зеленіє ліщина,
 Степом котиться
 Диво-луна.

Приспів:
 Це моя Україна,
 Це моя Батьківщина,
 Що, як тато і мама,
 Одна.

Двічі

Небо чисте, прозоре,
 Сині води та гори,
 Ця земля, ніби доля,
 Ясна.

Приспів.

Спів пташиний лунає
 У найкращому краї,
 Заквітчалася пишно
 Весна.

Жайвір пісню співає —
 Тут усього без краю:
 І лісів, і садів,
 І зерна.

Приспів.

Приспів.

Грають троїсті музики

Народні пісні й награвання — улюблений вид музичної творчості українського народу.

У давнину виконавцями народних пісень і танцювальних мелодій були прості люди, які не тільки співали, а й виконували різні мелодії на музичних інструментах. Були це невеликі групи музикантів у складі трьох виконавців — *скрипаля, цимбаліста й бубняра*. Нерідко використовувалася і *басоля*. Подекуди до тріо приєднувався *сопілкар*.

У наш час маємо і більші за складом народні музики, до яких входять скрипка, баян, цимбали, бандура, сопілка, бубон, контрабас.

Слухання музики.

а) **Українські народні мелодії** у виконанні троїстих музик.

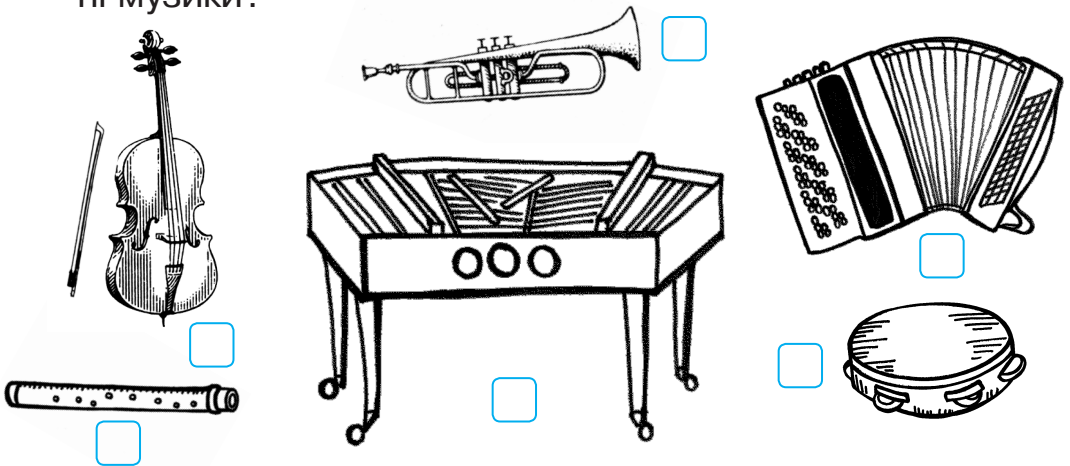
б) Український композитор Жанна Колодуб. «**Троїсті музики**» у виконанні оркестру народних інструментів.

Жанна Колодуб

Яке враження справила на тебе музика у виконанні троїстої музики?

Які з цих інструментів задіяні у виконанні музики?

Чим відрізняється музика Ж. Колодуб від народної музики?

Мелодія у цих творах:

спокійна   грайлива

Темп:

повільний   жвавий

Ритм:

нерівномірний   чіткий

Як, на твою думку, народні музиканти грали мелодії на весіллях, вечорницях чи ярмарках?

по нотах   на слух

Кожен музичний твір має власний характер, який залежить не тільки від темпу чи ритму, а й від того, в якому ладі він створений.

а) Проспівай два фрагменти з пісень.

Мо - ро - зець,   мо - ро - зець,   по - щи - пай нам   щіч - ки.

На лу - гу,   на лу - гу,   че - пур - не - сень - ка.

Пісня «**Морозець**» звучить бадьоро у

м	а			р	н	о	м	у
---	---	--	--	---	---	---	---	---

 ладі

Пісня «**Берізонька**» звучить із сумом у

м	і			р	н	о	м	у
---	---	--	--	---	---	---	---	---

 ладі

Виконання пісні.

«Це моя Україна».

Мелодія пісні наспівна, тому виконувати її треба без поспіху, стримано.

Календарно–обрядові пісні. Жниварські пісні

Музика та спів віддавна були тісно пов'язані з трудовою діяльністю людини, її побутом і відпочинком. До таких народних пісень належать *жниварські пісні*, які поділяють на *зажинкові*, *жнивні* та *обжинкові*.

Жниварські пісні — це народні пісні, в яких розкривається працелюбність і душевна щедрість українського народу. Вони поділяються на групи:

— *зажинкові* — звеличують женців та перший сніп, провіщаючи добрий урожай;

— *жнивні*, власне *жниварські* — змальовують нелегку працю хліборобів;

— *обжинкові* — оспівують бадьорість та оптимізм, задоволення і радість від завершення найважчої пори для хлібороба — жнив. Зразком жниварських пісень є пісня В. Філіпенка «**Поле, моє поле**» та українська народна пісня «**Вийшли в поле косарі**».

Слухання музики.

Український композитор Віталій Філіпенко. «**Поле, моє поле**».

Яка роль трудових пісень у житті людини?

---

*Віталій
Філіпенко*

Хто виконує твір?

☐ жіночий хор	☐ чоловічий хор
☐ дитячий хор	☐ мішаний хор

Чи залежать емоційний зміст музики та її зображальність від музичної мови твору?

☐ ні	☐ так

Якими засобами музичної виразності композитор передав зміст вірша?

Пригадай!

На початку нотного стану кожної пісні записують біля скрипкового ключа розмір такту: $\frac{2}{4}$, $\frac{3}{4}$, $\frac{4}{4}$, $\frac{6}{8}$

Знайди правильну відповідність:

Верхня цифра		вказує на тривалості
Нижня цифра		визначає кількість долей у такті

Наприклад:

$\frac{2}{4}$ li 2i | 1 i 2i || $\frac{3}{4}$ li 2i 3i | li 2 i 3i ||

$\frac{4}{4}$ li 2i 3i 4i | 4i 2 i 3i 4i ||

Розучування пісні.

Вийшли в поле косарі

Українська народна пісня

Вийшли в поле косарі
Косить ранком на зорі...

Приспів:

Гей, нуте, косарі,
Бо нерано почали,
Хоч нерано почали,
Так багато утяли!

До обіду покосили,
Гострі коси потупили...

Приспів.

По обіді спочивали,
Гострі коси поклепали...

Приспів.

Увечері холодком
Йшли додому всі рядком...

Приспів.